

Vabariigi Valitsuse määruse
„Võrtsjärve hoiuala kaitse alla võtmisega seotud Vabariigi Valitsuse määruste
muutmine ning Tamme paljandi ja Trepimäe kaitse alla võtmise otsuste kehtetuks
tunnistamine” eelnõu

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse (edaspidi *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla, kehtestada ala kaitsekord ja vajaduse korral kaitsekorda muuta. Eelnõukohase määrusega muudetakse Võrtsjärve hoiuala (edaspidi *Võrtsjärve HA*) piiri ja seoses kahe vana kaitsekorraga ala osalise arvamiseega hoiuala koosseisu hoiuala kaitse-eesmärke. Kehtetuks tunnistatakse hoiualaga liidetavate vanade kaitsekorraga alade kaitset puudutavad varasemad otsused.

Võrtsjärve HA asub kolmes maakonnas - idaosa asub Tartumaal, lääneosa Viljandimaal ja lõunaosa Valgamaal. Eelnõukohase määrusega muudetakse Võrtsjärve HA piire nii Tartumaa kui ka Viljandimaa osas. Valgamaa osas muudatusi ei tehta. Võrtsjärve HA piiride muutmine on vajalik kaitsealade kaitsekorra ajakohastamise ja piiride korrigeerimise tõttu.

Eelnõukohase määrusega muudetakse Võrtsjärve HA Tartu maakonda jääva osa (keskkonnaregistri kood KLO2000239) kaitse-eesmärke ja piire ning liidetakse hoiualaga osaliselt senised vana kaitsekorraga alad Tamme paljand (Keskkonnaregistri kood KLO1000031) ja Trepimägi (Keskkonnaregistri kood KLO1000019). Seoses Järveküla looduskaitseala moodustamisega muudetakse Võrtsjärve hoiuala piire Viljandi maakonna osas. Sellega tagatakse Natura 2000 võrgustikku kuuluvatele Võrtsjärve loodusala (RAH0000595, EE0080524) ja Võrtsjärve linnualale (RAH0000104, EE0080571) siseriiklik kaitse.

Tartu maakonnas Elva (ühinemise eelselt Rannu) vallas piirneb Võrtsjärve hoiualaga kaks kaitsealust objekti: senised vana kaitsekorraga alad Tamme paljand ja Trepimägi. Tamme paljand (Tammemõisa paljandi nime all) ja Trepimägi on algselt kaitse alla võetud Elva rajooni TSN TK 10. juuli 1957. a otsusega nr 198 „Looduskaitse korraldamisest Elva rajoonis”. Lisaks eelnevale otsusele on Tamme paljand kaitse alla võetud ka kui maastikuline üksikelement Eesti NSV MN 13. märtsi 1959. a korraldusega nr 331-k „Maastiku üksikelementide, dendraariumide ja katsekultuuride ning viljapuude ja viljapuuadade riikliku kaitse alla võtmisest”. Trepimägi on kaitse alla võetud maastiku üksikelemendina Eesti NSV Tartu Rajooni TSN TK 9. septembri 1964. a otsusega nr 99 „Looduse kaitsest Tartu rajoonis”.

Võrtsjärve hoiuala on kaitse alla võetud kolme eraldi osana, millest Vabariigi Valitsuse 1. juuni 2006. a määrusega nr 129 „Hoiualade kaitse alla võtmine Tartu maakonnas” võeti kaitse alla Tartu maakonda jääv osa ning Vabariigi Valitsuse 9. juuni 2006. a määrusega nr 125 „Hoiualade kaitse alla võtmine Viljandi maakonnas” võeti kaitse alla Viljandi maakonda jääv osa. Võrtsjärve HA kuulub tervikuna Natura 2000 võrgustiku Võrtsjärve loodusala ja Võrtsjärve linnuala koosseisu. Vabariigi Valitsuse 23. aprilli 2009. a korraldusega nr 148 muudeti Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldust nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” ning arvati Võrtsjärve linnu- ja loodusala koosseisu ka kaitsealused loodusobjektid Tamme paljand ja Trepimägi.

Võrtsjärve HA tervikuna kuulub tähtsate linnualade (IBA, International Bird Area) nimekirja (EE089, Võrtsjärv).

Vastavalt looduskaitseaduse § 13 lõikele 1 kohaldatakse loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuste muutmisel ja kehtetuks tunnistamisel LKS §-des 8 ja 9 sätestatud. Kuna LKS § 10 lõike 1 kohaselt võtab objekti kaitsealana või hoiualana kaitse alla Vabariigi Valitsus, siis kohaldatakse eelnimetatud paragrahve, muudetakse varasemaid otsuseid ja arvatakse kaitsealune objekt kaitse alt välja samuti Vabariigi Valitsuse määrusega.

Vastavalt LKS § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta käesoleva määrusega kaitse alla uusi alasid, vaid muudetakse olemasolevate kaitstavate loodusobjektide piire ja kaitsekorda. Trepimäe ja Tamme paljandi looduskaitsealalt väärtuslikuma osa Võrtsjärve hoiuala koosseisu arvamise ja tunnistamise määrusega kehtetuks nõukogude ajast pärinevad otsused.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Marica-Maris Paju (tel 740 7138, e-post maris.paju@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Eleri Laidma (tel 5304 7558, e-post eleri.laidma@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Maiu Paloots (tel 5349 4399, e-post maiu.paloots@keskkonnaamet.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

Eksperdiarvamuse määruse eelnõu kohta on koostanud keskkonnaekspert Andres Tõnisson, ekspertarvamused „Tamme paljandi kaitsekorra ning Võrtsjärve linnu- ja loodusala piiri muutmine” ning „Trepimäe kaitse alt välja arvamine ning Võrtsjärve linnu- ja loodusala piiri muutmine” on koostanud Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni looduskaitse bioloog Priit Voolaid.

2. Eelnõu sisu ja muudatuste põhjendused

2.1. Hoiuala välispiir

Käesoleva määrusega muudetakse oluliselt Võrtsjärve hoiuala välispiiri Tartu maakonnas vana kaitsekorraga alade Tamme paljand ja Trepimägi asukohas ning Viljandi maakonnas Järveküla looduskaitseala piirkonnas. Muus osas võeti hoiuala piiritlemisel aluseks Eesti topograafia andmekogu (edaspidi *ETAK*) 2016. aasta kaldajoon, maismaal kasutati lisaks katastriüksuste, sh teemaaüksuste piire ning veealal oli piiritlemise aluseks maakondadevaheline piir. Hoiuala Viljandimaal oleva lahustüki piire ei muudetud. Hoiuala maakondlikke piire Võrtsjärve akvatooriumi piires ei muudetud, need langevad akvatooriumi osas kokku maakondade piiridega.

Arvestades *ETAK*-i täpsustunud kaldajoont ja muutunud katastrikaarti, korrigeeriti ülejäänud osas Võrtsjärve HA piire, välja arvatud järgnevatel juhtudel. Kuna Võrtsjärve ääres olevate paadikanalite puhul ei olnud vana kaardialust kasutades võimalik tuvastada hoiuala piiri esialgset täpset asukohta, kasutati hoiuala piiritlemisel kanalite juures olevate muulide

järvepoolseid otsi. Need ühendati mõtteliste sirgetega, st hoiualast jäeti välja ümberkujundatud kaldaalaga paadikanalid, millel puudub looduskaitseväärus. Tartu–Viljandi–Kilingi-Nõmme põhimaantee (tee nr 92) kohal muudeti hoiuala piiri nii, et see nihutati teekatte piirilt tee katastriüksuse piirile, sest vahetult teemaa ääres puuduvad olulised loodusväärtused, mistõttu ei ole vaja teemaa sihtotstarbelist kasutamist piirata.

Piirimuudatused Tartumaa osas

Praegu kehtivate piiride järgi on Võrtsjärve linnu- ja loodusala koosseisu arvatud kogu vana kaitsekorraga **Tamme paljand** (8,6 ha ulatuses, ca 1,3 km pikkusel kaldaalal), kuid see ala ei ole hoiuala koosseisus. Kaitstava elupaigatüübi liivakivipaljandite piiride korrigeerimisega (laiendamiseks kogu elupaigatüübi ulatuses, kokku ca 2,5 km) tuleb muuta ka linnu- ja loodusala piire ning arvata kogu elupaigatüübi levimise ala hoiuala koosseisu. Tamme paljandi lõunaosas toimuv piirimuudatus, millega arvatakse kaitstavalt alalt välja 0,5 ha rohumaad (sh 0,3 ha eramaa (mü 66601:005:0032 ja 66601:005:0035 täies ulatuses) ja 0,2 ha jätkuvalt riigi omandis olev maa), linnu- ja loodusala kaitseväärtusi ei mõjuta, sest sel alal ei ole linnuala eesmärgiks olevate linnuliikide elupaiku ega looduslal kaitstavaid elupaigatüüpe. Samuti ei täida see lagendik võimaliku puhvri funktsiooni. Tamme paljandi põhjaosas liidetakse hoiualale liivakivipaljandite kaitseks ca 1,6 ha olulist kõrgkaldaala (ca 530 m pikkusel alal, 9 eramaüksust osaliselt (tabel 2)), mis liidetakse ka linnu- ja loodusala koosseisu. Hoiuala piiritletakse piki kinnistutel kulgeva pinnasetee järvepoolset serva, sest see on looduses vähemuutuv objekt. Liivakivipaljandite säilimisel täidab puhvri ülesandeid kõrgkaldapealne puistu (s.h põõsastik), millest 2018. a on 5,1 ha toetusõiguslik metsamaa. Ala lõunaosas liidetakse hoiualale ca 300 m pikkusel lõigul 0,8 ha kõrgkaldaala (s.h 0,6 ha eramaad (66601:005:0096) ja 0,2 ha jätkuvalt riigi omandis olevat maad kuni nimetu pinnasteeni). Tamme paljandi osas liidetakse hoiualale kokku 9,4 ha, millest ca 7,7 ha on eramaa, ja see on piiritletud peamiselt kohaliku tähtsusega pinnasetee kaldapoolse servaga. Tee ei jää hoiuala koosseisu kuna see ei ole hoiuala kaitse-eesmärkide tagamiseks vajalik. Lisaks on piiritlemise aluseks maaüksuste piirid ning maaüksuse 66601:005:0096 osas ka kõlviku (metsa) piir, mis langeb kokku kõrgkalda piiriga (veepiiri ja kõrgkalda lae kõrguste vahe on 10 m).

Ka vana kaitsekorraga ala **Trepimägi** (pindala KR-s 14,3 ha, s.h veepindala 4,2 ha) on arvatud Võrtsjärve linnu- ja loodusala koosseisu. Seoses Trepimäe maismaal asuva osa vähese kaitseväärtuse ja selle tõttu kaitse alt väljaarvamise ning roostiku liitumise tõttu hoiualale muutub hoiuala piir ja muutuvad ka linnu- ja loodusala piirid Trepimäe osas. Võrtsjärve HA piiritlemise käigus väheneb linnu- ja loodusala olemasoleva kaitsealuse objekti Trepimäe osas ca 10,1 ha võrra (kõik eramaa), s.h toetusõigusliku metsamaa pindala väheneb ca 9,1 ha. Kaitse alt arvatakse välja eramaad (mü-d 66601:007:0496, 66601:007:0119, 66601:007:0121, 66601:007:0143, 66601:007:0144), mis olid siiani osaliselt vana kaitsekorraga ala Trepimägi koosseisus. Kavandatav piirimuudatus linnu- ja loodusala kaitseväärtusi ei mõjuta, sest väljaarvataval maismaa-alal ei ole linnuala eesmärgiks olevate linnuliikide elupaiku ega looduslal kaitstavaid elupaigatüüpe. Trepimäe osas on hoiuala (linnuala, loodusala) piiritletud eelnimetatud maaüksuste Võrtsjärve-poolse piiriga ning linnustiku kaitse seisukohalt oluline roostik (riigi maa) jääb hoiualale, millega tagatakse sellele vajalik kaitse.

Senist hoiuala piiri täpsustati ETAK-i (2016. aasta seisuga) alusel, kasutades Võrtsjärve kaldajoont ja maismaa osas ka eri taseme teid ning mõõdistatud maaüksuseid. Hoiuala koosseisu on arvestades elustiku, eelkõige rändlindude rändeaegsete peatuspaikade, kaitse vajadust arvatud Sangla ja Valguta polder ning Ubesoo. Rändeteede, eriti kevadiste ja sügiseste peatuspaikade kaitse tagamine, on oluline liigikaitse seisukohast. Poldrid, olenemata sellest ka tegu on rohumaade või haritavate põldudega, ei ole elupaigatüübid loodusdirektiivi tähenduses.

Nende olulisus rändlindude jaoks seisneb selles, et tegu on suurte lagedate aladega, mis võimaldavad korraga tuhandete rändlindude ohutut ööbimist ja on ühtlasi toitumisalad. Need alad on piiritletud mööda maaüksuste piire ja maaüksuste piirideks olevaid maaparanduskraavide kaldaid, kusjuures kraavid on arvatud veetaseme reguleerimisvajadust arvestades hoiuala koosseisu.

Maismaa osas muutus hoiuala piir lisaks Tamme paljandile ja Trepimäele veel ka maaüksustel, kus senine välispiir kulges kõlvikute keskel ega olnud ühtegi looduses selgelt tuvastatavat ja üheselt mõistetavat objekti või puudusid maaüksusel loodus- või linnuala tunnused (nt hoonestusala).

Piiri korrigeerimine toimus seetõttu järgmistes kohtades:

- 1) hoiualast jäeti täies ulatuses välja mü 66601:002:0328 (0,99 ha) ja 66601:002:0329 (1,99 ha) kaitseväärtuse kaotamise tõttu;
- 2) mü 66601:002:0101, 66601:002:0280 ja 66601:002:0141 viidi piir kokku katastriüksuse järvepoolse piiriga (enne kõlvikupiir);
- 3) mü 66601:003:0079 arvati välja hoonestusala, õuemaa ja osaliselt seda ümbritsev võsastuv endine põllumaa (vähenemine 17,3 ha). Piiri täpsustamiseks kasutati mõttelisi sirgeid (X 625 712,966 Y 6 466 514,109 kuni X 625 557,837 Y 6 466 438,449 kuni X 625 632,408 Y 6 466 298,015);
- 4) mü 66601:003:0134 osas viidi piir kokku katastriüksuse järvepoolse piiriga (enne ebaselge kõlvikupiir; vähenemine 1 ha);
- 5) mü 66601:004:0042 (vähenemine ca 0,31 ha) viidi piir kokku katastriüksuse järvepoolse piiriga (enne ebamäärane, ilma selgete maamärkideta), seejärel kasutati jätkuvalt riigiomandis oleva maa osas piiritlemiseks mõttelisi sirgeid (1) X 625 179,111, Y 6 461 129,556; X 625 186,664, Y 6 460 963,450; 2) X 625 186,664, Y 6 460 963,450; X 625 157,121, Y 6 460 962,450) ning edasi ETAK-i kaldajoont. Välja on jäetud kanali suue ja piirnev kaldaala. Seetõttu suurenes HA osakaal JRO maal 0,33 ha ning vähenes järgmisel alal 0,37 ha võrra, mistõttu kokkuvõttes oli vähenemine 0,04 ha;
- 6) edasi viidi HA piir ca 660 m osas kokku mü 66601:001:0088, 66601:004:0358, 66601:004:0253 ja 66601:004:0373 järvepoolse piiriga, mis on ühtlasi ka ETAK-i kaldajoone, ning mü 66601:004:0070 järvepoolse piiriga (suurenemine 1,6 ha);
- 7) mü 69401:001:0069 kasutati piiritlemiseks mõttelisi sirgeid (X 622 976,965 Y 6 449 459,999 kuni X 623 073,697 Y 6 449 419,452 kuni X 622 955,840 Y 6 449 028,756 kuni X 622 924,124 Y 6 449 050,131) senise piiri selgete maamärkide puudumise tõttu;
- 8) mü 69401:004:0006 osas viidi piir kokku ETAK-i kaldajoonega senise piiri selgete maamärkide puudumise tõttu (vähenemine 1,2 ha);
- 9) mü 69401:002:0203 ja 69401:002:0015 arvati hoonestusala ja rajatud kanalite tõttu hoiualast välja (vähenemine 2,1 ha).

Võrtsjärve hoiualaga liidetakse Tamme paljand 10,47 ha ulatuses ja Trepimägi 3,8 ha ulatuses, laiendades seega hoiuala maastikul realselt kokku 14,27 ha võrra. Tartu maakonna piires on Võrtsjärve hoiuala pindala pärast piiride korrigeerimist põhikaardil 10 883,49 ha, mis on 2,1 ha suurem kui keskkonnaregistris esitatud senine hoiuala pindala Tartu maakonnas.

Piirimuutused Viljandimaa osas

Hoiuala piir on määratud ja kaardile märgitud võttes aluseks ETAK-i kaldajoone (2016. aasta seisuga) ja arvestades hoiuala senist piiri. Suurim muudatus Võrtsjärve HA Viljandimaa osas on seotud Järveküla looduskaitseala moodustamisega. Järveküla looduskaitseala

moodustamisel arvati senise hoiuala koosseisust välja ca 426,1 ha Arumetsa sood (maismaid) Õhne jõe ja Võrtsjärve vahelisel alal ning Õhne jõe suudmeala. Hoiuala piiri korrigeeriti nii, et see kattuks Võrtsjärve veepeegli piiriga (kaldajoonega). Hoiuala põhjaosas arvati hoiualast maaomaniku ettepanekul ja kaalutusotsuse tulemusel väärtuste (kaitsealused liigid, elupaigatüüp jmt) puudumise tõttu välja maaüksus 89202:002:0024 (3,38 ha) ning hoiuala piir viidi kokku Võrtsjärve kaldajoonega, mis tagab tervikliku ja seetõttu väärtusliku roostiku kaitse.

Maismaa osas toimus mõningane hoiuala piiri muutus lisaks Järveküla looduskaitsealale ja eelnimetatud maaüksusele veel maaüksustel, kus senine välispiir kulges kõlvikute keskel ega olnud ühtegi looduses selgelt tuvastatavat ja kaardilt üheselt mõistetavat objekti või puudusid maaüksusel loodus- või linnuala tunnused (nt hoonestusala).

Kaardil märgatav piiri korrigeerimine toimus seetõttu järgmistes kohtades:

- 1) mü 79703:003:0055, 79703:003:0097 ja 79703:003:0106 osas, kus seni järve roostikus kulgenud HA piir nihutati piiri selguse huvides kaldajoonele (suurenemine 1,1 ha);
- 2) mü 79703:003:1481, 79703:003:1770 ja järve veepeegli osas, kus seni järve roostikus kulgenud HA piir nihutati piiri selguse huvides kaldajoonele (suurenemine 1,6 ha);
- 3) mü 79703:003:0756 ja mü 79703:003:0074 vahel osas, kus seni järve roostikus kulgenud HA piir nihutati piiri selguse huvides kaldajoonele (suurenemine 2,9 ha);
- 4) samal põhjusel nihutati piir kaldajoonele ca 2,8 km pikkusel rannalõigul punktist X 612 176,946 Y 6 464 560,176 kuni punktini X 612 690,637 Y 6 466 863,481 (suurenemine 19,3 ha) ning mü-l 89202:002:0046 (suurenemine 3,6 ha);
- 5) samal põhjusel nihutati piir kaldajoonele ca 340 m pikkusel rannalõigul punktist X 613 880,353 Y 6 468 406,081 kuni punktini X 614 147,092 Y 6 468 532,265 ning ca 515 m pikkusel rannalõigul punktist X 614 248,200 Y 6 468 613,830 kuni X 614 703,044 Y 6 468 785,260.

Viljandi maakonna osas vähenes hoiuala pindala seoses Järveküla looduskaitseala moodustamise ja piiri täpsustamisega Tartu–Viljandi maantee teemaa katastriüksuse arvel (piir viidi kokku katastriüksuse piiriga). Ka toimus mõningane pindalamuutus seoses ajakohastatud kaldajoonega kasutamise. Pärast piiri korrigeerimist on Võrtsjärve hoiuala pindala Viljandi maakonna osa 17 376,14 ha, mis on 402,76 ha väiksem kui senine keskkonnaregistris märgitud hoiuala pindala (17 778,9 ha) Viljandi maakonnas. Seega realselt kaitsealuste territooriumite pindala looduses ei vähenenud.

2.2. Tamme paljandi ja Trepimäe kaitse alt väljaarvamise põhjendus

Kaitsealade võrgustiku kujunemise ja looduskaitsealaste põhimõtete ajaliste erinevuste tulemusena piirnevad üksteisega kolm erineva kaitsekorraga, kuid osaliselt sarnase kaitse-eesmärgiga kaitstavat loodusobjekti – Võrtsjärve hoiuala, Tamme paljand ja Trepimägi, mis kõik on ka Natura 2000 võrgustikku kuuluvate Võrtsjärve loodusala ja Võrtsjärve linnuala osad. Objektide sarnase kaitse-eesmärgi ja asukoha tõttu on otstarbekas nende piirid ja kaitsekord ühildada.

Tamme(mõisa) paljand on kaitse alla võetud geoloogilise (maastikulise) objektina, millel on teaduslik ja rekreatiivne väärtus. Paljand on „Eesti ürglooduse raamatu” objekt. Praegu kehtivad piirid hõlmavad paljandite rea kõrgeimat ja visuaalselt atraktiivseimat osa (8,6 ha ca 1,3 km pikkuse lõiguna). Kuna oli vaja täpsustada pindalaliste maastikuliste objektide

kaitsekorda, tellis Riikliku Looduskaitsekeskuse Jõgeva-Tartu regioon 2008. aastal vastavasisulise töö, milles hinnatakse objekti seisundit ja tüübikohasust, st kas tegemist on pigem kaitsealaga või looduse üksikobjektiga. Taimo Aasma 2008.–2009. aasta ekspertiisile „LKK Jõgeva-Tartu regiooni kaitstavate objektide kaitsekorra muutmine” tuginedes on Võrtsjärve ääres veepiiril kaitseväärtusega liivakivipaljandeid ca 2,2 km pikkusel lõigul. Kuna liivakivipaljandid on loodusdirektiivi I lisa üks elupaigatüüpidest ja Võrtsjärve loodusala eesmärgiks, siis on ka Võrtsjärve hoiuala piiri korrigeerimisel seda arvesse võetud ning elupaigatüüp liivakivipaljandid lisatakse hoiuala kaitse-eesmärgiks. Seeläbi on Tamme paljandi kaitse tagatud Võrtsjärve hoiuala kaudu, mistõttu vana kaitsekorraga ala kaitse all hoidmine ei ole enam otstarbekas.

Trepimägi (14,26 ha), mis on samuti „Eesti ürglooduse raamatu” objekt, on kaitse alla võetud looduslikult kauni kohana, millel on nii puhkemajanduslik kui ka teaduslik väärtus. Algselt võeti kaitse alla vaid Trepimäe maismaa osa. Seoses Võrtsjärve veepiiri füüsilise muutumisega looduslike protsesside tulemusel ja selle kajastamisega ETAK-i kaartidel on Trepimäe vana kaitsekorraga ala koosseisu arvatud ka osa roostikust. Järve kui terviku kaitse eesmärgil liidetakse Võrtsjärve hoiualaga Trepimäe Võrtsjärve akvatooriumile jääv osa ja vahetult kaldale jääv linnustiku kaitse seisukohalt oluline roostik (kokku 3,8 ha suurune ala). Kuna Trepimäe maismaa osal ei ole peale puhkeväärtuse olulist looduskaitselist väärtust (puuduvad kaitsealused liigid, ei ole loodusdirektiivi elupaigatüüpe ega olulisi maastikuelemente), tegi ekspert Priit Voolaid ettepaneku arvata vana kaitsekorraga ala Trepimägi maismaa osas riikliku kaitse alt välja.

Kattuva kaitsereežiimi vältimiseks tunnistatakse kehtetuks Elva rajooni TSN TK 10. juuli 1957. a otsuse nr 198 „Looduskaitse korraldamisest Elva rajoonis” lisa 1 „Looduskaitse alla võetud objektid Elva rajoonis“ alaosas „Looduslikud kaunid kohad” punkt 4, millega võeti kaitse alla Trepimägi, ja lisa 3 punkt 2, millega võeti kaitse alla Tamme paljand (Tammemõisa paljandi nime all), ning Eesti NSV Ministrite Nõukogu 13. märtsi 1959. a korralduse nr 331-k „Maastiku üksikelementide, dendraariumide ja katsekultuuride ning viljapuude ja viljapuuaedade riikliku kaitse alla võtmisest” lisa 1 punkt 2, millega võeti kaitse alla Tamme paljand, ja Tartu rajooni TSN TK 9. septembri 1964. a otsuse nr 99 „Looduse kaitsest Tartu rajoonis” lisa 1 „Riikliku kaitse alla võetud kohaliku tähtsusega loodusobjektide loetelu” punkt 17, millega võeti kaitse alla Trepimägi.

Menetluse tulemusena kantakse Tamme paljand ja Trepimägi keskkonnaregistrist eraldiseisvate kaitsealuste loodusobjektidena kaitse alt välja.

2.3. Kaitse-eesmärgi muutmine

Vana kaitsekorraga loodusobjektide liitmisel olemasoleva Võrtsjärve hoiualaga tuleb vastavusse viia Võrtsjärve loodusala ja Võrtsjärve hoiuala kaitse-eesmärgid, st viia siseriikliku kaitstava loodusobjekti (hoiuala) kaitse-eesmärk vastavusse Natura 2000 võrgustikku kuuluva loodusala kaitse-eesmärgiga. Seetõttu täiendatakse Vabariigi Valitsuse 1. juuni 2006. a määruses nr 129 „Hoiualade kaitse alla võtmine Tartu maakonnas” nimetatud Tartu maakonnas oleva Võrtsjärve hoiuala kaitse-eesmärke EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50, (edaspidi *loodusdirektiiv*)) I lisa elupaigatüübiga liivakivipaljandid (8220), mis on ka vana kaitsekorraga ala Tamme paljand peamine kaitse-eesmärk.

Liidetavate alade Tamme paljandi ja Trepimäe (roostiku osa) kui seniste vana kaitsekorraga

alade väärtuste kaitseks sobib hoiuala kaitsekord. LKS § 4 lõike 3 alusel on hoiuala elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused. Hoiualal on keelatud elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks on hoiuala moodustatud, ning kaitstavate liikide oluline häirimine. LKS § 14 ja § 33 lõige 1 alusel saab hoiuala valitseja keelata tegevused, kui need ohustavad või seavad ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi. Trepimäe ja Tamme paljandi puhul piisab hoiuala kaitsekorrast täielikult sealsete loodusväärtuste pikaajaliseks säilimiseks, kui hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ega võimaldata kahjustavaid tegevusi.

Hoiuala kaitsekord suudab samas tagada ka kogu Võrtsjärve hoiualal väljakujunenud või kujunevate looduslike ja poollooduslike koosluste ning kaitstavate liikide elupaikade soodsa seisundi, samuti elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme ning eripäraste maastikuobjektide säilimise tulevastele põlvedele. Hoiuala kaitsekord on seega piisav ning proportsionaalne, et tagada kaitse-eesmärkide saavutamine.

2.4. Tehnilised muudatused

Käesoleva määrusega muudetakse kaht Vabariigi Valitsuse määrust, mis käsitlevad Võrtsjärve hoiuala. Vabariigi Valitsuse 1. juuni 2006. a määruses nr 129 „Hoiualade kaitse alla võtmine Tartu maakonnas” asendatakse nimetatud määruse lisas esitatud kaardid „Võrtsjärve I” ja „Võrtsjärve II” käesoleva määruse lisas esitatud kaardiga „Võrtsjärve hoiuala Tartu (lehed 1 ja 2)” ning sõnastatakse ümber kolmas normitehniline märkus, mis täpsustab kaardialuseid.

Vabariigi Valitsuse 9. juuni 2005. a määruses nr 125 „Hoiualade kaitse alla võtmine Viljandi maakonnas” tehakse järgmised muudatused: asendatakse nimetatud määruse lisas esitatud kaart „Võrtsjärve hoiuala” käesoleva määruse lisas esitatud kaardiga „Võrtsjärve hoiuala Viljandi (lehed 1, 2 ja 3)” ning sõnastatakse ümber kolmas normitehniline märkus, mis täpsustab kaardialuseid.

3. Menetluse kirjeldus

Eelnõukohase määruse menetlus viidi läbi keskkonnaministri 8. juuni 2018. a käskkirjaga nr 468 algatatud haldusmenetluses.

Võrtsjärve hoiuala piirimuudatuse eelnõu avalik väljapanek toimus 25. juunist kuni 15. juulini 2018 Keskkonnaameti Tartu ja Viljandi kontoris, ning Elva ja Viljandi Vallavalitsuses.

Teade Võrtsjärve hoiuala piirimuudatuse eelnõu avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 26.06.2018 väljaandes Ametlikud Teadaanded (teade nr 1311863), 25.06.2018 üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ning 21.06.2018 maakondlikus ajalehes Tartu Postimees ja 23.06.2018 maakondlikus ajalehes Sakala. Kaitse-eeskirja eelnõuga sai tutvuda Keskkonnaameti veebilehel ning Elva ja Viljandi valla kodulehel.

LKS §-s 9 sätestatud menetluse käigus saadeti 120 kinnisasja omanikule avaliku väljapaneku toimumise kohta väljastusteatega kiri, millele oli lisatud määruse eelnõu. Kirjas oli info, kus saab tutvuda määruse seletuskirja ja kaartiga. Pärast kirjade hoiutähtaja lõppu tagastati Keskkonnaametile 20 kirja, millele adressaadid järgi ei läinud, kusjuures ühele maaomanikule

saadeti tema palvel materjalid pärast avaliku väljapaneku lõppu. Kuna määrusega ei kehtestata uusi piiranguid, otsustas Keskkonnaamet mitte korraldada täiendavat avalikku väljapanekut ning loeb, et Võrtsjärve hoiuala piiride korrigeerimisest on piisavalt teavitatud.

Teade hoiuala piiride muutmise eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta, määruse eelnõu ja seletuskiri saadeti e-kirjaga 25 eraomanikule, riigimaa esindajatele Riigimetsa Majandamise Keskusele ja Maanteeametile ning Elva ja Viljandi Vallavalitsusele.

Kirjas paluti avaldada arvamust, teha ettepanekuid ja esitada vastuväiteid hoiuala piiride muutmise eelnõu kohta. Kirjas oli märkus, et kui Keskkonnaamet ei ole tähtaja jooksul postitatud vastust saanud, loetakse menetluseosaline hoiuala piiride muutmise ning Tamme paljandi ja Trepimäe kaitse alla võtmise otsuste kehtetuks tunnistamine eelnõuga nõusolevaks.

Kirjas tegi Keskkonnaamet looduskaitseaduse § 9 lõike 4 punkt 3 alusel ettepaneku arutada asja ilma avaliku aruteluta (koosolekuta) ning märkus, et kui ettepanekute ja vastuväidete esitamise tähtjaks ei ole esitatud vastuväidet menetluse läbiviija ettepanekule mitte korraldada kaitse alt väljaarvamisel avalikku arutelu, siis avalikku arutelu ei korraldata. Ühtegi kirjalikku ettepanekut avaliku arutelu vajalikkuse kohta ei esitatud ning avalikku arutelu ei toimunud.

Kirjalikult saadeti Keskkonnaametile üks arvamuse avaldus ja viis ettepanekut, millest võeti arvesse kaks ettepanekut, ühte ettepanekut arvestati osaliselt ja kahte ettepanekut ei arvestatud. Maaomanikelt laekunud märkused ja ettepanekud ning nende arvesse võtmise või arvesse võtmata jätmise on esitatud tabelis 1. Keskkonnaamet on vastanud ettepanekute tegijatele kirjalikult.

Tabel 1. Maaomanikelt laekunud seisukohad vastuseks Keskkonnaameti poolt avaliku väljapaneku perioodil väljasaadetud kirjadele

Arvamuse esitaja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Maanteeamet	Maanteeamet tegi ettepaneku arvestada Võrtsjärve hoiuala piiri korrigeerimisel vajadusega tagada riigimaanteedel nähtavus ja vajalike hooldustööde tegemise võimalusega.	Keskkonnaamet on Võrtsjärve hoiuala piiri korrigeerimisel arvestanud vajadusega tagada riigimaanteedel Tartu–Viljandi–Kilingi-Nõmme põhimaanteel (tee nr 92) ja Sangla-Rõngu teel (tee nr 47) nähtavus ning seetõttu muudeti hoiuala piiri varasemaga võrreldes nii, et see viidi kokku tee katastriüksuse piiriga.

<p>Maaomanik kinnistu 89202:002:0024</p>	<p>Maaomanik tegi ettepaneku arvata tema kinnistu hoiualast välja sellises ulatuses, et hoiuala piiriks oleks Võrtsjärve veepiir.</p>	<p>Ettepanekuga arvestatud. KeA kaalus nimetatud ettepanekut nii loodusala kui ka linnuala kriteeriumite seisukohast. Arvestades, et maaüksusel ei ole säilinud luhaala ja sellel puudub puistu vanuse tõttu ka taastamisväärtus, samuti ei ole alal Keskkonnaregistris registreeritud kaitsealuseid liike, pöördus Keskkonnaamet ala olulisuse hindamiseks arvamuse saamiseks Eesti Ornitoloogiaühingu linnukaitseeksperptide poole. Tuginedes 2017. a läbi viidud Võrtsjärve Natura 2000 linnuala inventuuri tulemusele oli EOÜ arvamusel, et nimetatud piirkonnas on kaitsekorralduse seisukohalt olulised linnud hüüp ja roo-loorkull, kes vajavad pesitsemiseks suuri rooalaseid. Kõnealusel katastriüksusel oleks potentsiaalselt võimalik roogu niita umbes 0,75 ha suurusel maismaa-alal, mis hüübi ja roo-loorkulli elupaikade kaitset silmas pidades on ebaolulise mõjuga, sest (a) potentsiaalselt niidetav ala on väga väike ja (b) see asub nn üleminekualal (järve pool roostik, maismaa pool võsastuv-metsastuv niiske niit), kuid linnustiku seisukohalt on oluline vees kasvav vana roostik. Seega ei saa maaüksuse 89202:002:0024 rannaosa pidada hüübile ja roo-loorkullile oluliseks elupaigaks ja ala väljaarvamine ei kahjusta nende liikide elupaika. Kuna muude tegevuste osas jäävad kehtima ranna ja kalda kaitse piirangud, siis maaüksuse väljaarvamisel hoiualast/linnualast/loodusalast negatiivset mõju Võrtsjärve ei ole.</p> <p>Maaomanikule teatati, et ala väljaarvamisel hoiualast ja Natura 2000 alast lõpetatakse maamaksusoodustus ja ei ole võimalik taotleda Natura erametsatoetust.</p>
--	---	---

<p>Maaomanik Kinnistud 66601:002:0072 ja 66601:003:0182</p>	<p>Maaomanik tegi ettepaneku kaaluda talle kuuluvate maaüksuste väljaarvamist hoiualast, sest maaüksused ei asu Sangla poldri koosseisus, endised rohumaad on küntud põldudeks, maaüksused paiknevad tiheda liiklusega maantee ääres ning läheduses asub mobiilimast, mistõttu ala ei ole enam lindudele sobiv.</p>	<p>Ettepanekuga ei arvestatud, Maaomanikule selgitati hoiualade kaitse ja kasutamise korda tuginedes LKS §-dele 32 ja 33. Samuti tutvustati Sangla poldri olulisust linnustikukaitse seisukohast lähtuvalt. Poldrid lülitati Võrtsjärve hoiuala koosseisu rändlindude rändeaegsete peatuskohtade kaitseks. Rändeteede, eriti kevadiste ja sügiseste peatuspaikade kaitse tagamine, on oluline liigikaitse seisukohast. Nende olulisus rändlindude jaoks seisneb selles, et tegu on suurte lagedate aladega, mis võimaldavad korraga tuhandete rändlindude ohutut ööbimist ja on ühtlasi toitumisalad. Kuna maaüksuste sihtotstarbeline kasutamine ei ole hoiualasse kuulumise tõttu piiratud, siis ei pea KeA vajalikuks nende väljaarvamist hoiualast.</p>
---	---	---

<p>Maaomanik Kinnistud 66601:003:0050 66601:003:0052 66601:003:0053</p>	<p>Maaomanik ei nõustu Võrtsjärve hoiuala piiri muutmisega endale kuuluvatel kinnistutel, sest see võib vähendada kinnisomandi väärtust ja kaasa tuua vastuolu eelnimetatud kinnistute detailplaneeringuga. Samuti pakkus maaomanik riigile kompromisslahendusena võimaluse osta oma kinnistud.</p>	<p>Maaomaniku ettepanekuga on arvestatud osaliselt. Kinnistud 66601:003:0050 ja 66601:003:0052 on hoiualast välja arvatud, kui KeA sai menetluse käigus teada 2011. a kehtestatud detailplaneeringust. Detailplaneeringu põhijooniselt selgus, et 2006. a kulges Võrtsjärve hoiuala piir nende katastriüksuste ulatuses mööda põhikaardile kantud kaldajoont ja seda ei ole vajalik muuta. Hoiuala piiri korrigeerimine ei mõjuta kuidagi nimetatud kinnistutele planeeritud ehitusala, sest ehitised ei asu hoiualal ning planeeringujoonisel asuvad ehitised väljaspool Võrtsjärve ranna ehituskeeluvööndit. Kinnistul 66601:003:0053 on kaldaastang märgitud ka detailplaneeringus hoiuala osaks ja hoiuala piir kulges osaliselt mööda kaldaastangul olevat teed. Kuna planeeringuga paljandi ja kaldajoone vahele midagi ette nähtud, seega ei mõjuta hoiuala piiri vähene muutus ka sellel katastriüksusel planeeringu elluviimist. Seetõttu korrigeeritakse HA piir ainult viimati nimetatud maaüksusel eesmärgiga tagada elupaigatüübi liivakivipaljandi kaitse nii, et piir oleks ka kaardil ja looduses selgelt arusaadav. Seega kulgeb HA piir kinnistu 66601:003:0053 osas mööda pinnasetee läänepoolset serva nii, et tee ei jää hoiualale, edasi mööda kinnistu põhjapiiri kuni, 66601:003:0052 edelanurgani, sealt mööda 66601:003:0050 ja 66601:003:0052 läänepoolset piiri kuni kinnistuni 66601:003:0154. Maaomanikule selgitati, et supluskohas asuv roostik jääb väljapoole tema kinnistu piiri, mistõttu hoiualal pilliroo eemaldamise võimalus ja tingimused tuleb enne mainitud tegevuse</p>
---	---	---

		<p>läbiviimist hoiuala valitsejaga täpsustada.</p> <p>Maaomanikule selgitati, et riik ei kasuta tema poolt väljapakutud kompromisettepanekut osta nimetatud kinnistud, sest kaks kinnistut ei asu hoiualal ja ühe kinnistu puhul ei ole tegu oluliselt kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist piirava kaitse korraga.</p>
Maaomanik (endine Puna talu)	Kodanik soovis Tamme paljandi piirkonda taastada paadi vettelaskmise kanalit ja supluskoha ning pidas vajalikuks selle sooviga kaitse-eeskirjas arvestada.	<p>Ettepanekuga ei arvestatud.</p> <p>Kodanikule selgitati, et tema kinnistu (66601:003:0154) ei asu Võrtsjärve hoiualal, vaid kinnistu piirneb sellega nii, et kinnistu piir on ühtlasi ka Võrtsjärve hoiuala piiriks. Seetõttu ei ole tema kirjal puutumust Võrtsjärve hoiuala kaitse alla võtmisega seotud Vabariigi Valitsuse määruste muutmise ning Trepimäe ja Tamme paljandi kaitse alla võtmise otsuste kehtetuks tunnistamise menetlusega. Kodanikule selgitati kirjas kuidas on võimalik supluskoha taastada ning milline on tegevuste järjekord lautri või kanali rajamisel.</p>

<p>Maaomanik Kinnistu 66601:004:0210</p>	<p>Maaomanik palus kahes KeA-le saadetud kirjas selgitada mitut määruse eelnõu seletuskirjaga seotud teemat, sh (1) miks Tamme paljand ja Trepimägi kaitse alt välja arvatakse, (2) mida mõeldakse Võrtsjärve veepeegli kaitsmise all, (3) miks on hoiuala koosseisus poldrid, (4) kuidas tema maaüksus on seotud hoiualaga ja mis väärtused sellel on. Samuti tundis kodanik huvi (5) millest lähtutakse kirjavahetuse ametisiseseks kasutamiseks määramisel.</p>	<p>Kodanikule selgitati, et (1) nn vana kaitsekorraga pindalaliste maastikuliste objektide kaitsekorra ja piiride täpsustamiseks tellitud eksperthinnangu alusel osutus otstarbekaks Tamme paljandi kui olulise elupaigatüübi liitmine hoiualale ja topeltkaitse vältimiseks kustutatakse ala eraldi objektine keskkonnaregistrist. Trepimäe maismaa osal ei ole peale puhkeväärtuse olulist looduskaitse väärtust (puuduvad kaitsealused liigid, ei ole loodusdirektiivi elupaigatüüpe jmt), mistõttu jäetakse hoiuala koosseisus kaitse alla ainult linnustiku kaitse seisukohalt oluline roostik; (2) seletuskirjas on kasutatud sõna „veepeegel“ veeala tähenduses. Võrtsjärve kui veekogu kaitse veepeegli ulatuses on ainult üks, kuigi kõige suurem, osa kogu Võrtsjärve hoiuala kaitsest; (3) Võrtsjärve hoiuala kaitse-eesmärk on rändlinnuliikide elupaikade kaitse, st nii pesitsusalade kui ka rändeagsete peatuspaikade kaitse. Poldrialad on hoiuala koosseisus eelkõige rändeagsete sobivate peatuspaikade tõttu; (4) tema maaüksusele jääb rannaastang ja selle alla kitsa ribana otseselt Võrtsjärve veetaseme kõikumisest mõjutatud põõsastik ja roostik. Nimetatud põõsastik ja roostik on levinud laiemal alal kui ainult nimetatud kinnistul ning vahetu kaldaala on oluline lindude pesitsuspaigana ja toitumisalana, mistõttu kinnistust on hoiuala koosseisu arvatud just kaldaastangu alune ja Võrtsjärve veetasemest sõltuv ala; (5) avaliku teabe seadusest tulenevalt lähtub KeA preventiivsuse põhimõttest ja ei võimalda maaomandi kohta käivate andmete, isiku aadressi, kontaktandmete jmt avalikku kasutamist.</p>
--	--	---

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud EÜ nõukogu direktiiviga 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ET L 20, 26.01.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku.

Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunktist 65 tulenevalt hõlmab hoiuala Võrtsjärve linnuala ja lisa 1 punkti 2 alapunktist 511 tulenevalt hõlmab hoiuala Võrtsjärve loodusala, kus tegevuse kavandamisel tuleb hinnata selle mõju loodusala ja linnuala kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Võrtsjärve loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbriga K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2017 otsusega 2018/41, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu üheteistkümnend uue versioon (teatavaks tehtud numbriga C(2017) 8255 all), ELT L 15, 19.01.2018, lk 199–350).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult leiduvate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslike ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Võrtsjärve hoiualal on olulisteks kaitse-eesmärkideks mitme linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigi kaitse.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek Võrtsjärve loodus- ja linnuala piiride muutmiseks, mis viiakse vastavusse Võrtsjärve hoiuala piiridega.

Võrtsjärve loodus- ja linnuala piiride muutmisel uusi maaüksuseid Natura 2000 võrgustiku alade hulka ei lisandu, kuid 10 eramaüksusel, mis on seotud liivakivipaljanditega, suureneb nii hoiuala kui ka linnu- ja loodusala pindala (osakaal) ning kolm juba linnu- ja loodusalaal olevat eramaüksust lisandub hoiuala koosseisu (tabel 2).

Loodus- ja linnualast jäävad väärtuste puudumise tõttu välja järgmised Trepimäega seotud maaüksused: 66601:007:0496, 66601:007:0119, 66601:007:0121, 66601:007:0143 ja 66601:007:0144 ning Tamme paljandiga seotud maaüksused 66601:005:0032 ja 66601:005:0035 (kokku 10,4+0,32 ha, s.o 0,1%). Trepimäe osas ei jää hoiualale eramaid.

Tabel 2. Kaitstava territooriumi osakaalu muutus Tamme paljandil maaüksuste kaupa (maaüksused 2016. aasta seisuga)

	Maaüksuse tunnus	Maaüksuse kogupindala (ha)	s.h HA, LiA ja LoA pindala (ha)	HA, LiA ja LoA lisanduv pindala (ha)	Ainult HA-le lisanduv pindala (ha)
	Tamme paljand				
1.	66601:003:0053	2,36	0,1	0,08	0
2.	66601:003:0043	2,74	0,1	0,06	0
3.	66601:003:0054	1,97	0,1	0,02	0
4.	66601:003:0055	1,98	0,1	0,04	0
5.	66601:003:0056	1,97	0,06	0,07	0
6.	66601:003:0045	3,40	0,12	0,22	0
7.	66601:003:0046	3,19	0,1	0,34	0
8.	66601:003:0178	5,0	0	0,78	0
9.	66601:003:0100	19,87	0,02	0,29	0
10.	66601:005:0096	5,64	0	0,57	0
11.	Riigi maa	0,19	0	0,19	0
		Kokku	0,7	2,66 sh eramaad 2,47	0
			s.h LiA ja LoA pindala (ha)		
12.	66601:005:0017	14,75	0,65	0	0,65
13.	66601:005:0018	5,54	0,95	0	0,95
14.	66601:005:0011	100,50	3,6	0	3,6
15.	Riigi maa	1,5			1,5
		Kokku			6,7 sh eramaad 5,2

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju looduskeskkonnale on positiivne, sest Võrtsjärve HA kaitse-eesmärkide täiendamine loodusdirektiivi elupaigatüübiga liivakivipaljandid aitab kaasa väärtuslike elupaikade säilitamisele ja nende soodsa seisundi saavutamisele. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii strateegia Euroopa 2020 kui ka tegevuskava Ressursitõhus Euroopa. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Tamme paljand ja Trepimägi on juba riikliku kaitse all; osa eelnimetatud aladest arvatakse kaitse alt välja ning uue alana võetakse kaitse alla vaid ca 3 ha, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Võrtsjärve HA on juba kaitsealune loodusobjekt. Selle kasutamise kord piiri korrigeerimise tõttu ei muutu. Piir muutub täpsemaks peamiselt Võrtsjärve HA ja järve akvatooriumi piire kooskõlla viies. Seetõttu puudub mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Keskkonnaametile teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus esitati üks vastuväide, et määruse jõustumine takistab kehtivate planeeringute teostamist. Detailplaneering vaadati üle ja hoiuala piir viidi vastavusse aktuaalse kaldajoone ja juba kehtiva planeeringuga. Kodanikule saadeti vastavasisuline kiri, millega ta nõustus. Looduskaitseaduse § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis on seotud eelnõuga.

Planeerimisseaduse § 93 lõige 4 sätestab, et üldplaneeringu vastavusse viimiseks pärast üldplaneeringu kehtestamist muudetud või kehtestatud õigusaktidega või jõustunud kohtuotsusega, kannab üldplaneeringu koostamise korraldaja muudatused planeeringusse toiminguna, ilma avalikku menetlust läbi viimata. Kuna hoiuala piire täpsustatakse ja kolme loodusobjekti kaitsekord muutub, siis tuleb kohalikel omavalitsustel Elva ja Viljandi valla üldplaneeringud üle vaadata ja soovitatavalt teha muudatused, st kanda üldplaneeringusse hoiuala uus välispiir. Kuna hoiuala piiri muutmise ei muuda otseselt Võrtsjärve kaldaalal piiranguid rangemaks, siis määruse kehtestamisest tulenev mõju ei ole oluline.

Vastavalt maamaksuseaduse § 4 lõikele 2 makstakse hoiuala maalt maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima määruse jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuarist. Tamme liivakivipaljandite ja Trepimäe liitmisel Võrtsjärve hoiualaga suureneb hoiuala pindala 10,4 ha, s.o ca 0,04%. Kuna nii Tamme paljandil kui ka Trepimäel kehtib samuti maamaksusoodustus 50%, siis on maamaksutulu muudatused Elva vallas marginaalsed. Viljandi vallas kaob seoses maaüksuse 89202:002:0024 väljaarvamisega hoiualast sellelt maamaksu soodustus 3,38 ha-lt, kuid omavalitsuse tulu on marginaalne.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 on õigus pärast määruse muutmise kinnitamist algatada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, riigile omandamist kinnisasja harilikule väärtusele vastava tasu eest. Käesolev kehtestatav hoiuala kaitseriim ei sätesta olulisi piiranguid ning seetõttu ei ole ka vajadust maad riigile omandada.

Hoiualal, mis on ühtlasi Natura 2000 loodusala, saab taotleda metsatoetust 60 eurot toetust alal asuva ühe hektari metsaala kohta. Seoses Trepimäe väljaarvamisega hoiualast ja loodusalast väheneb toetusõigusliku maa pindala Tartumaal vähemalt 9,1 ha ja Viljandimaal 0,7 ha. Hoiualale jääb Tartumaal ja Viljandimaal toetusõiguslikku erametsamaad EELIS-e metsatoetuste kihi andmetel (seisuga 11.10.2018) kokku 97,9 ha.

Hoiualal on EELIS-e poollooduslike koosluste toetuste andmebaasi andmetel alates 2007. aastast olnud 5,7 ha toetust vajavaid poollooduslikke kooslusi. Kehtiv toetusmäär poollooduslike koosluste hooldamiseks on 185,98 eurot hektari kohta aastas (2016. aasta seisuga). Poollooduslike koosluste hooldamisega seoses ei kaasne riigile määruse kehtestamisega lisakulusid, kuna hooldatava ala maht võrreldes varasemaga ei suurene.

Vastavalt RMK Tartumaa metskonna metsa majandamise kavale aastani 2022 ulatub iga-aastane range kaitse tõttu saamata jäänud puidukasutuse tulu ligikaudu 156 euronit hektari kohta aastas. Seoses kaitsekorra muudatusega Tamme paljandil ja Trepimäel arvatakse kaitse alt arvutuslikult välja 8,3 ha metsa, mis kõik kasvab Trepimäel ja kuulub eraomandisse. Tamme paljandil kasvav mets jääb kitsa ribana hoiuala koosseisu paljandi puhveralana. Sellest 4,83 ha kuulub eraomandisse ja 1,5 ha kasvab (jätkuvalt) riigiomandis oleval maal. Vastavalt looduskaitseeaduse § 37 lõike 1 punktile 1 ja lõikele 2 on Võrtsjärve rannal 200 m laiune piiranguvöönd, kus metsade kaitse-eesmärk on vee ja pinnase kaitsmine ja puhketingimuste säilitamine ning seetõttu on keelatud lageraie. Arvestades eeltoodut ei too metsade väljaarvamine kaitse alt kaasa riigi metsatulude suurenemist.

Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

6. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Kõik ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.